

ВІСНИК

ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Мистецька освіта: історія, теорія, практика

№ 3 (292) травень 2015

Засновано в лютому 1997 року (27)

Свідчення про реєстрацію:

серія КВ № 14441-3412ПР,

видає Міністерством юстиції України 14.08.2008 р.

Збірник наукових праць внесено до переліку
наукових фахових видань України
(педагогічні науки)

Постанова президії ВАК України від 14.10.09 №1-05/4

Журнал включено до переліку видань реферативної бази даних

«Україніка наукова» (угода про інформаційну співпрацю

№ 30-05 від 30.03.2005 р.)

Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради

Луганського національного університету імені Тараса
Шевченка

(протокол № 5 від 14 травня 2015 року)

Виходить двічі на місяць

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЇ

Статешська І. О. ДО ПРОБЛЕМИ НАУКОВОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ МУЗИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ.....	5
Сбітисла Л. М. МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ 90-Х РОКІВ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....	18
Шелунахіна Т. В. ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД У МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ ЯК ФАКТОР ОПТИМІЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В УНІВЕРСИТЕТІ.....	28
Назаренко Н. В. БУДЕННО-МУЗИЧНА СВІДОМІСТЬ ЯК СПЕЦИФІЧНА ФОРМА ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ.....	33
Царьова І. В., Рубцова І. О. МАНІПУЛЯТИВНІ МОЖЛИВОСТІ НОВИНОЇ ТЕЛЕЖУРНАЛІСТИКИ.....	39
Бабенко О. С. ВОКАЛЬНО-ЕСТРАДНЕ МИСТЕЦТВО В КОНТЕКСТІ МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ.....	46
Вітенко О. В. ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗАДУМУ В ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ.....	53
Світоська В. А. КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ: АНАЛІЗ КЛЮЧОВИХ ПОНЯТЬ.....	61

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Плохотнюк О. С., Борисова С. В. МЕТОДИКА ВИМІРЮВАННЯ СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ПІДЛІТКІВ У ГАЛУЗІ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ (В УМОВАХ ПОЗНАВАЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ).....	72
Сергієнко А. В. МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПОЗААУДИТОРНИЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	81

Shelupakhina T. Integrative approach in the art education as a factor of optimizing the future teachers training of musical art

The article deals with current issues of training of the future teachers of music. Art education in the modern world is the basic foundation of the creative development of the individual. Art education is the most important social and cultural factor, which promote harmony among people. The fundamental purpose of training future teachers of musical art is to form specialists capable to achieve various educational and instructional objectives through the use of creative potential of art, preserving the organic connection with national art, history, culture and traditions. The subject of special study in the article is an integrative approach in art education as a factor of optimizing the preparation of the future teacher of music in terms of university education. The methodological and methodical aspects of integration of knowledge that are used in the educational process of modern higher education are considered; the types of integration, developed in modern practice of art education: the spiritual and ideological integration; Art and aesthetic integration; comprehensive integration with components of different types of integration (scientific development Masol L.) are analyzed. It is shown that the vector of integration of knowledge in art education should focus on personal and professional development of the future teacher of musical art, forward-exploratory nature of learning. It is concluded that the application of the principle of knowledge integration in art education can provide new knowledge on the formation of a qualitatively new methodological level, which is not always possible to achieve in a traditional education.

Key words: art, art education, integration.

Стаття надійшла до редакції 12.04.2015 р.

Прийнято до друку 30.05.2015 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Сташевська І. О.

УДК 78.01

Н. В. Назаренко

**БУДЕННО-МУЗИЧНА СВІДОМІСТЬ ЯК СПЕЦИФІЧНА
ФОРМА ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ**

Свідомість сучасної людини обтяжена надмірними впливами звукового середовища масової музичної культури, яке займає домінуюче місце в просторі інформаційно-комунікативних мереж. Розвиток технічної індустрії сприяє зануренню людини в особливий тип віртуального світу, специфічні переживання якого ніяк не пов'язані з життєвою реальністю. Особливо гостро ці тенденції проявляються в молодого покоління, яке є найбільш мобільним учасником

соціокультурних процесів. Постійне перебування у віртуальному світі масової музики, яка не відрізняється високими художньо-естетичними якостями, але при цьому володіє атрибутами музичного мистецтва – найбільш інтенсивними, в порівнянні з іншими мистецтвами, впливом на емоційну сферу людини та позавербальний характер музичного сприйняття, може непередбачувано відбитися на глибинних структурах людської психіки, привести до трансформації і навіть мутації особистісних якостей. У цьому зв'язку, дослідження віртуальних вимірів масової музичної культури представляється актуальним.

Специфічні ознаки сучасних станів віртуальної реальності, в тому числі і в просторі масової музичної культури, розглядаються у роботах Т.Адорно, Ж.Бодріяра, Т.Котуб, Н.Маньковської, М.Найдорфа, В.Сирова, Т.Чередишечко та ін.

Метою даної статті є виявлення ознак віртуальної реальності в специфічному просторі буденно-музичної свідомості.

Цивілізаційні наслідки науково-технічного прогресу сучасного соціуму обумовили радикальні зміни у структурах реальності, породивши усілякі її віртуальні форми, питома вага яких не поступається питомій вазі реальності „першого порядку“. Становлення віртуальної реальності пов'язано з появою й розвитком електронних носіїв інформації. Розвиток комп'ютерної техніки давав небачені раніше операційні можливості, які не були самоціллю, а передбачали забезпечення постіндустріального суспільства максимально надійною логічно виміреною базою, що існувала як надпотужніший, але допоміжний засіб і мала прикладний, функціональний характер.

Однак паралельно з розвитком комп'ютерних технологій у 90-і роки ХХ століття з традиційних структур соціального буття виділялась особлива форма реальності – віртуальна реальність інформаційного простору. Термін «віртуальна реальність» в словниках та енциклопедіях визначається як «штучний простір, створений комп'ютерами і той, що володіє усіма ознаками реальності як такої» [1, с. 97], що «дозволяє забезпечити часткове або повне занурення людини... і створює ілюзію дійсної реальності» [2, с.72]. Таким чином, суттєвою ознакою віртуальної реальності визначається повноцінне функціонування свідомості, яке не відокремлюється на грубі зовнішні впливи матеріального середовища. Більше того, це функціонування за потужністю психологічного навантаження переважає всі відомі раніше емоційні реакції. Іншими словами, віртуальна реальність виступає повноправним і повнокровним континуумом психічного буття, даючи останньому практично безкінечні можливості самовираження.

Слід відзначити, що всі відомі раніше форми віртуальної реальності, наприклад, художній континуум, подібного впливу не мали. Сприйняття літературного тексту або музичного твору могло з граничною емоційністю реагувати на художні події, однак ніде не втрачало відчуття межі художньої умовності. Умовність мистецтва була і є його атрибутом,

тією межею, за якою мистецтво перестас бути самим собою й тим самим перестас виконувати ключову функцію естетизації й символізації реальності. По суті й сама культура в цілому становить собою символічну реальність, звідки свідомість людини володіє існуючими символічними мовами культури, які історично склалися. Людина мало стійкий імунітет до символізованого буття, який ґрунтується на розрізненні першої й другої реальностей, на усвідомленні їх грані; символ же тому й усвідомлюється як символ, що заміщує конкретну річ, яка завжди просвічує крізь символічне буття у своїй справжній сутності.

З виникненням віртуального світу, пов'язаного з електронними носіями, процес символізації стає всепоглинаючим. Крізь символ річ уже не просвічує, оскільки функції речі він виконує сам. Символ більше не заміщає дійсність, а витісняє її. Свідомість, яка функціонує у віртуальному світі, становить собою реальність, де розгортаються чуттєво-психологічні події. Вона – цілком символічна реальність і водночас єдина умова сприйняття цієї реальності. Звідси свідомість, з одного боку, виступає об'єктом для самої себе, з іншого – носієм суб'єктивності, яка сприймає цей об'єкт. Ця ситуація призводить до деформації особистості, обумовлюючи глибинні трансформації її свідомості. Відомі типи об'єкт-суб'єктного й суб'єкт-суб'єктного зв'язку, які лежать в основі процесів пізнання, набувають радикальних змін. У віртуальному світі мислення заміщується переживанням. Суб'єкт втрачає своє «Я», самість, оскільки перебуває в нелокалізованому просторі власної свідомості, даної йому як реальність. В умовах віртуальної реальності свідомість спрямована на об'єкт, який існує лише у свідомості, тобто на саму себе. І ці процеси не є тільки предметом теоретичного розгляду, оскільки вони із зростаючою актуальністю зачіпаються у сферу повсякденного життя людини. Виникнення новоутворень у структурі реальності обумовлює зміни в буденній свідомості, у тому числі і буденно-музичній, яка теж існує в надрах музичних умов.

Слід зазначити, що передумови виникнення віртуальної реальності в її сучасному вигляді, склалися завдовго ще в музичній реальності. Ще в роботах Т.Адорно середини ХХ століття проводиться паралель між двома системами – соціальною дійсністю й музикою. Т.Адорно вважає, що нерозв'язні конфлікти реальності у творах музичного мистецтва, з одного боку, підлягають ілюзорному зняттю, з другого – пронизані безвихідністю конфлікту. Джерело конфлікту перебуває в граничній соціалізації індивіда, який не наданий самому собі й здійснює втечу від себе, аби уникнути відповідальності й дискомфорту свободи. Особливо це проявляється в ситуації масової музики. Розглядаючи механізм сприйняття музичного шлягеру Т.Адорно підкреслює: «Слухач, який зберігає в пам'яті і віпніас шлягер, завдяки цьому стає в деякому уявному, але досить насиченому просторі суб'єктом, до якого в ідеалітер звертається шлягер. Будучи одним із

багатьох, хто отожднює себе з цим фіктивним суб'єктом, з Я музики, він відчуває, що його самотність, ізоляція пом'якшується, відчуває, що введений в громаду fan'ів» [3, с. 31]. І далі Т.Адорно визначає наслідки такого сприйняття масової музики для якостей особистості: «Легка музика... об'єктивно хибна, вона калічить свідомість тих, хто знаходиться у її падаї, збиток, що наноситься нею... вбиває автономність поведінки і самотійність судження» [3, с. 39].

Незважаючи на гостроту соціальної критики, притаманну Т.Адорно, сутність індустрії, яка виробляє звукові стандарти буденно-музичної свідомості, виявлено досить точно. Саме масова музична культура сприяла безпосередньому й непомітному входженню особистості в структуру змішеної реальності. Віртуальній реальності, пов'язаній з розвитком комп'ютерної техніки, передувала тривала «артпідготовка», яка здійснювалась у звуковому віртуальному континуумі. І ці симптоми виявлені і сформульовані Т.Адорно ще в 60-і роки ХХ століття. Вони розкривають специфіку індустріального суспільства, яке ще не зіткнулось з глобальною проблемою планетарної інформаційної мережі. Але в ній уже містяться спостереження, статус яких в умовах сучасної культури стає набагато актуальнішим.

Постійна взаємодія свідомості сучасної людини з різноманітними джерелами інформації та їх гранична інформаційна насиченість в одниню часу призводять до спонтанного, рефлексивного, чисто фонового сприйняття. Людина в цій ситуації не є більше суб'єктом, який пізнає; її активність не зводиться до діяльності розуму чи практичного глузду, вона перетворюється з людини, яка пізнає, на людину, яка сприймає й далеко не завжди критично засвоєне отримувану інформацію. Масова музика є не тільки однією зі складових простору сучасних мас-медіа, а займає в ньому домінуюче місце, проникаючи простір повсякденного існування людини. Буденно-музична свідомість, яка постійно зазнає впливу музичного фону комунікативно-інформаційного середовища, перебуває в просторі масової музики, яка стає для неї віртуальним «житлом». Так само, як людина, яка перебуває у власному будинку, серед звичних речей, рефлексивно орієнтується серед них і не замислюється над структурним облаштуванням середовища мешкання, музичний фон не потребує від неї якоїсь усвідомленої реакції на звуковий потік. Музичний фон особливо наочно проявляє себе в місцях масового відпочинку й довілля: у кафе, на дискотеках і навіть під час дружнього спілкування вдома. Він наповнює собою весь простір, практично викоріковуючи голоси й діалоги. Діалог як процес, що розгортається в традиційному виконавстві між артистом і реципієнтом, тут діється як готовий, згорнутий: споживач має справу не з діалогом-процесом, а з діалогом-результатом. Художнє відкриття, атрибутивно притаманне культурі минулих століть, є забороненим прийомом, оскільки порушує естетичний комфорт сприйняття артефактів масової музичної культури. Буденно-музична свідомість не усвідомлює темпоральної структури

музичної тканини, тобто власне музичної подібності. При цьому сам процес сприйняття інформації перетворюється в неусвідомлену потребу. Таким чином, досягається бажане: мистецтво не відволікає людину на реальність світу.

Представник постмодернізму Ж.Бодрійяр сучасний стан культури іменує гіперреальністю, ознакою якої є безперервне клонування образів-двійників – симулякрів. Він пов'язує виникнення симулякрів з функцією сучасного комп'ютера й ширше – комп'ютерної мережі: «Можна припустити, що фантастичний успіх штучного розуму викликаний тим, що цей розум звільняє нас від розуму природного... З віртуальними машинами проблем більше не існує. Виявляється, що це не суб'єкт, ні об'єкт, ні відчуження, ні відчуження, ні тим, ні іншим: він все той же, який перебуває у стані захвату від комутації» [4, с. 86-87].

Клонування симулякрів є характерним і для масової музики, що, відповідно, відбивається і на буденно-музичній свідомості, яка набуває ознак гіперреальності. Стандартизована музична мова, яка експлуатує стійкі, універсальні звукові символи призводить до створення артефактів масової музики (шлягерів), схожих один на одного. В інтонаційній сфері шлягеру, як правило, використовується одна, найбільш підкреслена і оформлена інтонація, що миттєво пізнається і запам'ятовується, тобто не вимагає жодних емоційних та інтелектуальних зусиль при сприйнятті. Ритмічна сторона шлягеру також не відрізняється різноманітністю: в ній домінує метрична формула, характерна для простих побутових жанрів – пісні, маршу, танцю. Інтонаційна спрощеність та домінування метричної схеми збільшує змістові й естетичні характеристики шлягеру: в ньому відсутні зміна музичних подій, музичний сюжет, які вимагають постійної уваги до руху, особливостей розвитку музичної тканини. Тому мислення в ситуації сприйняття масової музики не потрібно; необхідна лише рефлекторна реакція на звуковий подразник – моторно-метричний, на найпростіші метро-ритмічні періоди. Клонування шлягерів передбачає масове й миттєве реагування на них. У цій ситуації буденно-музична свідомість є абсолютно вільною: ніяке естетичне середовище не має права обмежувати її переміщення в просторі симулякрів, оскільки сприйняття нічого не втрачає, наповнюючись скрізь і відразу на знайомі символи. Рефлекторне сприйняття шлягерів посилює бажання зміни естетичних вражень. Звідси буденно-музична свідомість категорично уникає мовчання. Ритмова тиша, відсутність фону сприймається мало не символічно: як втрата реальності.

Таким чином, буденно-музична свідомість є специфічною формою віртуальної реальності. Вона перебуває в розслабленому стані, який не зобов'язує до будь-яких розумових і емоційних зусиль і є, водночас, фізіологічно органічним світу, який звучить. Цей світ не посягає на реальну самість і створює ілюзію спілкування. Тому буденно-музична свідомість фокусувала й фокусує в собі фермент зміни реальності, являючись своєрідним відходом у віртуальний вимір.

Список використаної літератури

1. Деситерик Д. Альтернативная культура. Энциклопедия / Д.Деситерик. – М. : Ультра-культура, 2005. – 570 с. 2. Каганов Ю.Т. Виртуальная реальность / Ю.Т.Каганов // Большой психол. словарь / сост. и общ. ред. Б. Мешеряков, В. Зинченко. – СПб. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2003. – 672 с. 3. Адорно Т. Избранное: Социология музыки / Т. Адорно – М-СПб, 1998. – 445 с. 4. Бодрийяр Ж. Прозрачность зла / Ж.Бодрийяр //Пер. с франц. Л. Любарской, Е. Марковской. – М. : Добросвет, 2000. – 99 с.

Назаренко Н. В. Буденно-музична свідомість як специфічна форма віртуальної реальності

У даній статті розглядається буденно-музична свідомість як феномен, що містить у собі ознаки віртуальної реальності. Відзначається, що ці ознаки, які склалися завдяки розвитку комп'ютерних засобів, проявилися у вказаній свідомості ще задовго до появи сучасних віртуальних форм. Такі риси буденно-музичної свідомості як рефлексорність, фоновість, нерелективний характер, а також особливості масової музики, зокрема шлягеру, як предмету її сприйняття – спрощені інтонаційні характеристики, домінування метричної схеми, обумовили основні властивості цього типу свідомості як специфічної форми віртуальної реальності, а саме – як штучного світу, який сприймається як реальність.

Ключові слова: буденно-музична свідомість, віртуальна реальність, гіперреальність, симулякр, шлягер, інтонація, метро-ритм.

Назаренко Н. В. Обыденно-музыкальное сознание как специфическая форма виртуальной реальности

В данной статье рассматривается обыденно-музыкальное сознание как феномен, который содержит в себе признаки виртуальной реальности. Отмечается, что эти признаки, сложившиеся благодаря развитию компьютерных средств, проявились в указанном сознании задолго до появления современных виртуальных форм. Такие черты обыденно-музыкального сознания как рефлексорность, фоновость, нерелективный характер, а также особенности массовой музыки, в частности шлягера, как предмета его восприятия – упрощенные интонационные характеристики, доминирование метрической схемы, обусловили основные свойства этого сознания как специфической формы виртуальной реальности, а именно – как искусственного мира, который воспринимается как реальность.

Ключевые слова: обыденно-музыкальное сознание, виртуальная реальность, гиперреальность, симулякр, шлягер, интонация, метро-ритм.

Nazarenko N.V. Everyday musical consciousness as a specific form of virtual reality

This paper presents the everyday musical consciousness as a phenomenon that has characteristics of the modern forms of virtual reality. It is noted that the characteristics that the virtual reality has acquired due to the development of computer facilities have manifested themselves in this type of consciousness long before the allocation of the modern virtual forms from the reality due to the "aggression" of the sound environment of the mass musical culture. It is mentioned in the paper that fundamentally, the virtual reality of the everyday musical consciousness does not coincide with the perception of the space-time continuum of any artistic work of the past that has not lost the sensation of the scope of the artistic conditionality. It is mentioned that under the influence of the dense information environment in the everyday consciousness, including the everyday musical consciousness, reflexive, baseline features, as well as non-reflexive perceptual pattern and its orientation to the sphere of the unconscious have formed. The required features of the everyday musical consciousness, as well as peculiar characteristics of the mass music, in particular of hit songs as an object of the musical perception – the simplified intonation characteristics, dominating of the metric sphere, have determined the main features of this consciousness as a specific form of virtual reality, namely as a withdrawal to the artificial world which is perceived as the reality.

Key words: everyday musical consciousness, virtual reality, hyper-reality, simulacrum, hit song, intonation, metro-rhythm.

Стаття надійшла до редакції 16.04.2015 р.

Прийнято до друку 30.05.2015 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Сташенська І. О.

УДК 316.346.2:316.647

І. В. Царьова, І. О. Рубльова

МАНІПУЛЯТИВНІ МОЖЛИВОСТІ НОВИННОЇ ТЕЛЕЖУРНАЛІСТИКИ

У середовищі інтернет-видань, які не мають змоги конкурувати з крупними виробниками новин, саме на базі роботи з чужими матеріалами, розвивується новий різновид журналістики, для якого поки що не існує окремої чіткої назви. Це мова про новинну тележурналістську діяльність, пов'язану з постійним відстеженням новин, відбором та переробкою на власні ексклюзивні матеріали, цінність яких полягає не стільки в повідомленні свіжих відомостей, скільки в оригінальному куті зору на подію, цікавому підході до подання